

JARI LAPPALAINEN

**AAVE-
RYKMENTIN
RITARI**

Karisto

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.

Text and data mining prohibited.

© Jari Lappalainen ja Karisto / Kustannusosakeyhtiö Otava 2026

Karisto / Kustannusosakeyhtiö Otava
Uudenmaankatu 10, 00120 Helsinki
tuoteturvallisuus@otava.fi

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.

ISBN 978-951-1-53051-0

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2026

Ahti Heino

”Ylipäällikkö on pvm:llä 19.10.41 nimittänyt Vapaudenristin 2. luokan Mannerheim-ristin ritariksi sotamies Ahti Heinon, joka sodan alusta alkaen on toiminut komppaniensa isku-ryhmän konepistoolimiehenä, ollen kaikissa komppanian hyökkäyksissä ensimmäisenä vihollisen kimpussa.

Talissa 26.8.41 Komppanian hyökätessä vihollisen haupitsipatteriin, esitti Ahti Heino ratkaisevaa osaa vihollisen tuhoamisessa.

Villavaarassa 21.9.41 Komppanian ollessa puolustuksessa, Ahti Heino, naapuripataljoonan selvittäessä muodostunutta mottia, liittyi oma-aloitteisesti hyökkäykseen toimien erittäin reippaasti. Hän hyökkäsi rohkeasti konepistooli kädessään ensimmäisenä ja täten ratkaisevalla hetkellä, jolloin hyökkäys oli muuten tyrehtymäisillään, veti vieraan pataljoonan peräsään voitokkaaseen ratkaisuun, itse vaikeasti haavoittuen.”

KOHTI RAJAA

Ahti Heino pakkasi vähäiset siviilitavaransa pahvilaatikkoon ja sulki kannen. Kirjoittaessaan kotiosoitetta pahvilaatikon kylkeen tuli hänelle tavattoman haikea olo. Kaikki tuntui jotenkin niin lopulliselta. Hän sulki laatikon ja jätti sen vuoteensa päälle, josta töpinä ottaisi sen myöhemmin hoteisiinsa. Sotilasparakin käytävältä kuuluivat joukkueenjohtaja vänrikki Hurstin komennot. Ahti nosti repun selkäänsä ja otti aseensa käteensä. Kiiltäväksi lankatut nahkasaappaat kopisivat rytmikkäästi lankkulattiaan, kun varusmiespalvelustaan suorittavat nuorukaiset kiirehtivät jonossa kohti ulko-ovea. Keskkikesän paahtava helle iski vasten kasvoja. Sotilaat siirtyivät hiekkakentän laitaan ja jäivät siihen odottamaan. Harmaat sotilasasut näyttivät puhtailta ja sääntöjen ohjeiden mukaisesti pakattu reppu ei painanut hartioilla erityisen paljoa. Kivääreitä, konepistooleita ja pikakivääreitä kannettiin kuka milläkin tavalla, olalla, selässä tai sylissä. Kasvot olivat kaikilla vakavat.

Ahti seisoj Taavetissa sijaitsevan parakkivaruskunnan pihalla, rouhearunkoisen männyn varjossa ja seurasi satojen sotilaiden liikehdintää. Varusmiespalvelusta suorittavia miehiä soljui edelleen ulos hiekkakenttää ympäröivistä parakeista. Esikuntarakennuksen lautovet paukahtivat huomiota herättävästi ja ryhmä upseereita hajaantui odottavien joukkojen sekaan. Yksi upseereista kiirehti kohti kolmen ajoneuvon

kolonnaa, joka oli pysäköity parakkeja ympäröivän metsän laitaan. Piha-aukean toisesta reunasta lähestyi sotilaita kaksi ryhmää parijonossa. Alikersantti karjui kovalla äänellä tah-tia miesten jaloille, jotka pöllyyttivät pihaa verhoavaa hiesua kohti taivasta. Sivuvaunullinen moottoripyörä ohitti Ahdin vain muutaman metrin päästä ja jätti jälkeensä sakean pölyn.

Ahti Heino, 19-vuotias nuori lapsenkasvoinen miehenalku oli kotoisin Koivistosta, runsassaarisesta rannikkomaalais-kunnasta. Koivisto sijaitsi muutamia kymmeniä kilometrejä Viipurista etelään Suomenlahden rannalla. Ahdin katse kiin-nittyi hiekkakentän takana, metsän reunassa asteleviin hevosiin ja niiden taakse kiinnitettyihin kärryihin. Tuo näky sai Ahdin muistelemaan evakkopäivää. Se oli ollut joulukuun 1. päivä 1939 kun yli kolmenkymmenen asteen pakkasessa aamuneljän aikaan pakattiin hevoskärryjä. Lähtö oli käsketty aamuviideksi. Mukaan sai ottaa vain sen minkä kantamalla pystyi kuljetta-maan. Navettaan oli jäänyt pari lehmää ja pari porsasta, joista sotaväki lupasi huolehtia. Hevonenkin oli käsketty luovutta-maan satamassa sotaväen käyttöön. Evakkomatka oli alkanut satamasta proomuilla yli Viipurinlahden kohti Tervajokea. Ter-vajoelta matkattiin hevoskyydillä Ylämaalle, josta junalla Lah-teen. Yhdeksänlapsinen perhe oli lopuksi pakkautunut kuorma-auton lavalle kyhättyyn koppiin ja matkannut Karunan kuntaan Varsinais-Suomeen.

Ahti havahtui kuullessaan vänrikki Hurstin möreä-äänisen komennon. Hän nosti konepistoolin hihnan olalle ja kiirehti riviin alikersantti Hannulan vierelle. Alikersantti Hannulan ryhmässä Ahdin vasemmalla puolella olivat Arola, Kontti-nen, Huhta, Laine ja Makkonen. Konttinen oli laskenut pika-kiväärin eteensä ja hänen vieresssä seisovan Huhdan jaloissa oli kolme pikakiväärin lipaskiekkoa. Nelirivissä seisova joukkue oli nyt siinä kokoonpanossa, joka sille oli paria päivää aiemmin käsketty. Viimeisenä joukkueen reunaan siirtyivät joukkueen

varajohtaja kersantti Tossavainen, lähetti Lahti sekä lääkintämies Ollila.

Hursti käveli joukon edessä ja katseli jokaista sotilasta silmiin. Suurin osa sotilaista oli aloittanut varusmiespalveluksensa vasta kolme kuukautta aiemmin 4.4.1941. Niin myös Ahti, joka toimi ensimmäisen ryhmän konepistoolimiehenä. Joukossa oli muutamia sotamiehiä vanhemmasta ikäryhmästä, muun muassa Konttinen ja Huhta. Hursti asettui joukon eteen ja nosteli kantapäitä pitäen nahkasaappaiden kärjet tiukasti maassa. Hän selvitti joukkueelle tilannetta, joka ei kuulostanut alkuunkaan hyvältä näiden pääosin 19- ja 20-vuotiaiden miehenalkujen korvissa. Viidennestä prikaatista muodostettiin sotajoukko, jalkaväkirykmentti 5.

Ahti kuunteli totinen ilme kasvoillaan vänrikki Hurstia, joka kertoi joukkueen kuuluvan II pataljoonan 5. komppaniaan. Hursti luetteli sotilaita nimiltä divisioonan komentajaan saakka mutta näistä suurin osa hävisi Ahdin mielestä. Yksi nimi jäi mieleen, luutnantti Kupiainen, joka olisi viidennen komppanian päällikkö. Ahti mietti olisiko sama Kupiainen, joka asui heidän naapurissaan Koivistossa. Talvisodassakin Kupiainen oli sotinut, sen Ahti muisti isänsä Reinholdin kertoneen.

Nelirivissä seisovien sotilaiden ohitse käveli suojelekuntapukuun sonnustautunut mies, jonka seuraaminen sai Ahdin ajatukset palaamaan Koiviston kylään. Samanlaiseen pukuun mutta pitkään mantteliin ja lumiseen karvahattuun pukeutunut mies oli kahden koputuksen jälkeen astunut torppaan ja tervehtinyt isää ja äitiä. Ahti muisti isänsä ja äitinsä kauhistuneet ilmeet miehen kerrottua, ettei Koiviston kylään parane jäädä. Vihapäissään isä oli tuprutellut piipullisen tai kaksi ja kiroillut kuin turkkilainen. Äiti puolestaan oli ryhtynyt saman tien pakkaamaan orrelle ripustetut reikäleivät, lihat sekä särysverkoista saadut suolakalat. Kaapistoon sijoitetut astiat äiti oli pyöritellyt pellavapyyhkeiden sisään, pehmeisiin nyytteihin.

Ahdin ajatukset palasivat tähän hetkeen, kun kaksi kuorma-autoa, joihin edellisenä iltana oli lastattu joukkueen telttakalusto, varatuliannokset, lapiot ja pokasahat, ajoivat nelirivissä seisovan joukon taakse. Hursti antoi käskyn ja joukkue ryhtyi kuormautumaan. Ahti nousi repun ja konepistoolin kanssa lavalle ja istui kahdesta kapeasta laudasta kyhätylle penkille pikakivääriampuja Konttista vastapäätä. Konttisen poskipäässä kulki pitkä katseen vangitseva arpi, joka sai kasvot näyttämään rosoisilta. Hänellä oli leveät voimakkaasti ylöspäin suuntaavat hartiat, joiden väliin kaula suorastaan vajosi. Konttinen, joka oli vanhempaa saapumiserää, katseli miettiväisin ilmein lavalle kömpiviä sotilaita ja tiuskaisi tarkoitusella kovaan ääneen:

– Saatana sentään, makkareiden kaitsijaksi laittoivat.

Lyhytjalkainen ja pitkäselkäinen Huhta istui Konttisen viereen ja tokaisi:

– Älähän nyt, kaikilla näkyy olevan silmät ja etusormi, niillähän sitä jo pitkälle soditaan.

– Parempi jos jalkoja ei olisi ensinkään, niin eivät pötkisi karkuun ryssää, Konttinen sutkautti ja nauroi päälle rehvakaan oloisen naurun.

Ahti katsoi Konttisen jalkojen juuressa olevaa pikakivääriä ja Huhdan saappaankärkiä vasten nojaavia lipaskiekkoja. Konttinen huomasi Ahdin ihmetyksellisen ilmeen. Hän naputti saappaan kärjellä pikakiväärin piippua ja tokaisi piikitellen:

– Haluaisiko makkari vaihtaa, aseita meinaan.

Ahti naurahti kainosti ja veti konepistoolia tiukemmin syliinsä.

– Sitä arvelinkin, Konttinen totesi. – Tämän aseensa siirtämiseen tarvitaan lihaksia ja niitä ei kaikille ole vielä kasvanut, parrasta puhumattakaan.

Ahdin katse kiinnittyi alikersantti Hannulaan, joka oli määrtetty pari viikkoa aiemmin Hurstin joukkueeseen ryhmän-

johtajaksi. Hannula oli niin isokokoinen, että kaikki sotaväen tamineet näyttivät siltä kuin olisivat kokoa liian pieniä. Talvisodan sotinut Hannula oli lyhyessä ajassa osoittanut olevansa jämpä ja oikeudenmukainen. Laittaa kyllä Konttisenkin ojennukseen, jos hyvin ryhtyy meidän muiden silmille hyppimään, Ahti mietti.

Oli kaunis helteinen juhannuspäivä, kun autot lähtivät kasarmien kentältä liikkeelle. Ahti katseli haikeana parakkeja, joista kolmen kuukauden varusmiespalveluksen aikana oli tullut toinen koti. Pikkuhiljaa parakit katosivat mäntyrykelmikon taakse, ja kuorma-autot suuntasivat kaakkoon Ylijärvelle johtavalle tielle. Haikeus nipisteli nuoren miehen rintaa. Ei ole paikkaa mihin asettua, aina vain lähtö edessä.

Kolmenkymmenen kilometrin päässä kuljettajat käänsivät autot käärytielle ja jatkoivat kilometrin verran ennen kuin ajoivat ilmasuojaan leveäoksaisten kuusensiipien alle. Neljäkymmentäpäinen sotajoukko jalkautui puiden ja taimikoiden suojaan. Matkaa rajalinjalle oli noin kahdeksan kilometriä.

– Konttinen ja Huhta laittakaa pikakivääri asemaan tuonne taimikon reunaan, Hannula käski.

– Tulehan Huhta niin laitetaan emma-tyttönen asemaan. Ei poikasten tarvitse ryssää pelätä, Konttinen irvaili ja nauraa hörähteli kävellessään ryhmän ohitse.

Pian kuului joukkueenjohtajan käsky ja ryhmänjohtajat kii-rehtivät Hurstin johdolla tukikohta-alueelle. Vartin kuluttua Hannula oli palannut ja johti ryhmänsä Hurstin osoittamaan pesäkkeeseen, ison kalliokiven ja taimikon väliselle tömpyrälle. Ahti laittoi repun ja konepistoolin puun juurelle ja ryhtyi kaivautumaan. Vähän väliä lapion liike pysähtyi ja nuorukaisen silmät tarkkailivat pelokkaina ympäristöä. Sydän hakkasi rinnassa kiivaasti ja epätietoisuus kaihersi mieltä.

Iltamyöhään asti Hurstin tukikohdasta, joka kulki Ylijärven ja Ottojärven välistä kannasta pitkin, kuului kaivautumisen ääniä. Varusmiespalvelusta suorittavilla sotilaille oli tuoreessa muistissa poteron kaivaminen ja linnoittaminen, olihan joukko työskennellyt Salpalinjan rakennustyömaalla pitkin kevättä.

Iltakymmenen jälkeen oli poterot valmiina ja teltat pystytetty. Ahti istui teltassa Arolan vieressä ja molempien käsissä höyrysi saikkapakki. Hikinen kaivamisurakka oli liiskannut Arolan vitivalkoiset hiukset päälakea myöten. Konttinen kaivoi sätkävehkeet, pyöritteli sätkän sormiensa välissä ja työnsi sen holkin reikään. Kolme Konttisen puhaltamaa savurengasta kierteli kamiinan ympärillä ennen kuin hajosi ja levitti tupakan tuoksuja miesten sieraimiin. Hannula oli raahannut mäntypöllin teltan sisälle ja istui sen päällä nenä kiinni paperissa. Hän sääti päänsä vieressä roikkuvaa lyhtyä ja köhäisi kurkunsu selväksi.

– Ukot kuulolla, Hannula tokaisi ja odotti hetken puheensorinan päättymistä. – Heino ja Arola aloittavat, sitten Konttinen ja Huhta. Kolmantena parina Laine ja Makkonen ja viimeisen vuoron otan minä lääkintämies Ollilan kanssa. Kysyttävää?

Konttinen puhalsi hiiltyneen sätkän savuja ilmaan ja tiuskaisi:

– Joutaisi mokkarit hoitamaan vartioinnin.

Hannula tuhisi ja tempoi ilmaa sisäänsä niin että kireän asetakin napit olivat ratketa. Hän katsoi Konttista tuimasti ja tokaisi:

– Tässä ryhmässä ei ole vanhoja tai moksareita. Tässä on ryhmä suomalaisia sotilaita, jotka ovat täysin tasavertaisessa asemassa keskenään. Kaikilla on sama tehtävä ja yhdessä se pitää pystyä hoitamaan.

Hannula piti pienen tauon, kurtisti kulmiaan ja sanoi painokkaalla äänellä:

– Tulihan tämä asia kerralla kaikille selväksi.

– Samapa tuo, Konttinen ärähti ja nyrpisti nenäänsä.
– Heino ja Arola, laittakaahan pakit reppuun ja nenä kohti vartiopaikkaa.

Ahti suki kädellä tummia hiuksiaan ja laittoi kypärän päähänsä. Hän otti konepistoolin ja odotteli teltan edessä, kunnes Arola vääntäytyi telttaliepeen välistä kivääri kädessään. Kaksikon kävellessä kohti vartiopaikkaa Ahti kuiskasi:

– Odotinkin milloin Hannula saa tarpeekseen Konttisen irvailusta.

– Joo, ei tässä parane toisiaan vastaan olla.

Ahti laskeutui poteroonsa ja silmäili tulialuetta. Arolan potero oli muutaman metrin päässä oikealla ja poteroiden väliin oli kaivettu juoksuhaudan patkä helpottamaan yhteydenpitoa. Valoisa kesäyö paljasti alaspäin laskevan, pehmeänä kumpuilevan mäntykankaan, joka pysyi linnunlaulua lukuun ottamatta haudanhiljaisena. Ahti silmäili vasemmalle, missä Ottojärven pinta välkehti pienen kumpareen taustalla. Tuolla jossain pitäisi viereisen ryhmän vartiopaikan olla. Kohta hän näki kumpareen takana liikettä vartiomiesten vaihtaessa vuoroa. Jännitys laittoi Ahdin kurkistamaan Arolan poteroon. Arolan kypärä keikkui puolelta toiselle tämän tutkiessa tulialuetta silmät tarkkana. Ahti hätkähti ja kääntyi katsomaan teltalle, josta lähestyi kaksi sotilasta. Kohta hän tunnisti pitkänhuiskean Hurstin mutta toista Ahti ei ollut aikaisemmin nähnyt. Kaksikko tuli Ahdin poteron taakse, laskeutui kyykkyyyn ja silmäili ympärillä olevaa maastoa.

– Herra luutnantti, tukikohta rajoittuu vasemmalta Ottojärveen ja oikealta Ylijärveen, Hursti selosti ja viittoili käsillään.

– Selvä. Iso on järvikannas yhdelle joukkueelle mutta katsotaan huomenna tarkemmin joukkueiden välirajoja, luutnantti vastasi ja kaksikko jatkoi kohti Ottojärven kumparetta.

Ahti seurasi katseella kaksikkoa, joka pian katosi mäntyrykelmikon taakse. Samaan aikaan poteroiden välisestä juoksu-

haudasta kuului ääniä ja kohta Arolan punakat kasvot tulivat näkyviin:

– Keitä ne olivat?

– Hursti oli toinen ja olisiko toinen ollut komppanian päällikkö, se Kupiainen. Jos oli niin ei ollut Koiviston kylän Kupiaisia. Luutnantiksi tuntui puhuttelevan.

Arola oli pienen hetken hiljaa ja tokaisi:

– Nyt muistankin Hannulan maininneen, että päällikkö kiertää yön aikana kaikki tukikohdat.

Vartiossa Ahdin aika kului kuin siivillä. Hän katsoi tarkasti jokaista maaston kohtaa ja mietti miten erottaisi, jos tuolta katajapuskien seasta tulisikin vihollisotilas. Muutama katajapensas näytti Ahdin silmissä sotilaalta, joka seiso i hievahtamatta paikallaan. Hän siirtyi Arolan viereen ja pian kaksikko tähysti tulialuetta kaksissa miehin ja totesi heitä uhkaavan vihollisotilaan olevan pelkkä kataja. Arolakin epäili näkevänsä mättäiden suojassa makaavan vihollisotilaan. Kaksikko tutki tarkoin silmin Arolan osoittamaa kohtaa maastossa. Pian molemmat tulivat siihen tulokseen, että mättäiden välissä oli puolimetrinen kivenlohkare.

– Menkäähän maaten, Huhta tokaisi miesten takaa.

Ahti ja Arola säikähtivät silmin nähden ja katsoivat kasvot kalpeina Huhtaa. He olivat keskittyneet katajapuskan ja kiven tarkasteluun niin etteivät kuulleet Huhdan ja Konttisen saapumista vartiopaikalle. Konttinen naurahti kovaan ääneen ja tokaisi:

– Niinkö paljon makkareita pelotti, että samaan poteroon oli änkeydyttävä.

Kipinä mies poltteli kamiinassa ajankulukseen koivun tuohta, jotta verenhimoiset hyttys t pysisivät teltan ulkopuolella. Ahti asettautui teltta-alusen päälle ja katseli teltan kattoa ja mietti vieläkin katajapuskaa ja kiveä, jotka olivat niin kovasti näyttäneet

vihollissotilaalta. Uni ei meinannut tulla millään nuoren sotilaan silmään. Hänen ajatuksensa siirtyivät kotiin, isään ja äitiin sekä sisaruksiin. Tämä rauhoitti jännityksentäyteistä mieltä.

Unensekainen Ahti ponkaisi teltta-alustalta ylös ja veti kii-reesti saappaat jalkaansa. Hän koppasi kypärän ja konepistoolin, ryntäsi teltasta ulos miettien, oliko yö vai aamu. Latvuksien takaa auringonsäteiden osuessa Ahdin silmiin tiesi hän aamun koittaneen. Hän oli herännyt huutoon, joka kuului nyt toistamiseen.

– Ilmavaara!

Ahti juoksi Hannulan perässä ja painautui suurioksaisten, kellertävää pihkaa erittävän kuusen suojaan. Hän katseli pelokkaana kuusen havujen välistä taivaalle. Jostain kaukaisuudesta kantautui lentokoneiden jyrinä, joka voimistui. Nähdessään taivaanrannassa suuren pommikoneiden lautan Ahti päästi kuusen oksasta irti ja painautui tahmaista pihkaa vasten. Muutama minuutti vierähti, kun koneet olivat kadonneet näkyvistä ja päästivät enää vaisuja jyrinöitä idän suunnalta. Joukkueellinen sotilaita alkoi vaelttaa kohti telttaa ja keskusteli koväänisesti sodan ensimmäisistä merkeistä, jotka hetkeä aiemmin olivat peittäneet taivaanrannan.

– Kahdeksantoista konetta, Hannula sanoi.

– Omiako olivat? Konttinen kysyi ja laski kädestään pikakiväärin teltan eteen.

– Siitä ei selvää ottanut, niin korkealla lensivät.

– Jos vihollisen koneita olivat niin kuorman ovat käyneet pudottamassa, Ahti tokaisi ja vilkaisi kelloa, joka oli varttia yli seitsemän.

– Kotijoukkojemme päälle, Arola lisäsi synkkänä.

Miesten arvuutellessa äänekkäästi koneiden kansallisuutta Hannula keskeytti puheensorinan tokaisemalla:

– Ukot hiljaa!

Sotilaat lopettivat keskustelun ja katsoivat alikersanttia kysyvin ilmein. Hannula tuijotti taivaalle ja nosti käden ilmaan, mikä sai miehet valpastumaan entisestään. Ahti katsoi taivaalle ja pelkäsi pommikoneiden tulevan takaisin. Kahdeksantoista konetta, Ahti mietti. Se on saakelinmoinen kasa pommeja, jos luukut tällä kohtaa avautuvat.

– Kuunnelkaa, Hannula sanoi.

Miehet katsoivat edelleen taivaalle ja kuuntelivat korva tarkkana. Kohta idän suunnalta kuului lentokoneen ääniä. Jytinä voimistui nopeasti. Sotilaat juoksivat takaisin puiden suojaan ja kurkkivat uteliaina sekä pelokkaina taivaalle. Kuusi pommikonetta ylitti teltta-alueen ja jatkoi kohti länttä. Nämäkin koneet lensivät niin korkealla, ettei niiden kansallisuudesta saanut selvää. Ahti mietti presidentti Risto Rytin puhetta, jota koko joukkue oli koottu radion ääreen kuuntelemaan. Totta se puhui, sodassa ollaan.

Ahti jätti arkailleen puun suojan ja palasi puolijoukkueen mukana teltalle, jonne aamukuuden jälkeen ilmestyneet ruokapönttö ja pahvilaatikko keräsivät miehiä ympärilleen. Pakit kolisivat ja ruokapöntön kansi avautui. Töpinän miehiä ylistettiin kovasti.

– Kauravelliä näkyy olevan, Konttinen, joka oli kiirehtinyt ruokapöntön ääreen, kuului sanovan.

– Ja täällä on vanikkaa, ringleitä ja marmeladia, Huhta huudahti innoissaan pahvilaatikon avattuaan.

– Laittakaahan mokkarit siisti jono pystyyn niin palkinnoksi saatte kauhallisen velliä, Konttinen röhähti nauramaan ja hämmensi kauhalla astiaa.

Ahdin ja Arolan lusikoidessa velliä saapui paikalle Hursti. Hän katseli joka puolella lusikkaa innokkaana heiluttavia varusmiehiä ja tokaisi:

– Puolen tunnin kuluttua alkaa oppitunti. Molemmat puolijoukkueet tällä paikalla.

Ahti istui sammalmatolla ensimmäisessä rivissä ja kuunteli Hurstin pitämää oppituntia suunnistuksesta ja suuntaryhmänä toimimisesta. Aurinko porotti pilvettömältä taivaalta ja lämpötila nousi heti aamun ensi tunteina yli kahteenkymmeneen asteeseen. Neljänkymmenen minuutin saarnan päätteeksi Hursti katseli avopäisiä, itikoita kasvoiltaan hätisteleviä nuorukaisia, joiden kenttätakkien napitkin olivat oppitunnin aikana avautuneet alas asti. Kova on paikka mihin nuoret joutuvat. Hän mietti kaikkia niitä aiheita, joita varusmiespalveluksen ensimmäisinä kuukausina ei ehditty opettamaan. Nyt yritetään kovalla kiireellä parsia aukkoja umpeen ainakin sen verran että nuorukaiset voisivat selviytyä hengissä.

Lounaalla ollut perunakeitto oli tuskin ehtinyt vatsassa sulaa, kun joukkue oli jo seuraavan harjoituksen aloittanut. Hannula antoi käskyn ja miehet laittoivat kaasunaamarin kasvoilleen. Edettiin ase kädessä naamari kasvoilla muutaman sadan metrin lenkki ja palattiin alkuperäiselle paikalle. Sama toistui muutamia kertoja. Harjoituksen päättyessä oli kasvot joka sotilaalla punakat kuin helottava kamiinan kylki, ja poskien reunoissa kulki syvät uurteet, jotka kaasunaamarin reunat ja kiinnikkeet olivat aikaansaaneet.

Hurstin laatima päiväohjelma piti varusmiespalvelusta suorittavat sotilaat kiireisinä. Miehet alkoivat kaivata kasarmilla vietettyjä päiviä, kun kuulivat päivällisen jälkeen aiheena olevan ryhmän hyökkäys ja puolustukseen ryhtyminen.

Ahti eteni alikersantti Hannulan vasemmalla puolella Arolan kanssa. Hän näki Hannulan oikealla puolella etenevän Konttisen joka kirosoi päästellen, pikakivääri sylissään yritti pysytellä Hannulan tasalla. Konttisen takana näkyi Huhta, jonka lonkkia peitti pikakiväärin lipaskiekot. Huhta, joka oli lyhytjalkainen, pituutta tuskin 160:tä senttimetriä enempää, näytti lipaskiekot sivuillaan etenevän kuin mies ilman jalkoja.

Ahti näki kauempana oikealla Laineen, joka oli maanviljelijän poika Kouvolasta. Laine oli ryhmän hiljaisin sotilas ja viihtyi usein omissa ajatuksissaan. Laineen vieressä eteni Makkonen, jonka voimakas kyömyksenä korosti kapeita, kulmikkaita kasvoja.

Tultiin taimikon reunaan avorivissä. Edessä avautui punertavarunkoisten, tukevien mäntypuiden täyttämä kuiva kangas.

– Asemaan, Hannula karjaisi.

Ahti heittäytyi sammalpoheikon pehmeään syliin ja tähtäsi konepistoolilla.

– Pikakivääri tukee, muut syöksyen eteenpäin!

– Perkele, mokkarit vauhtia, Ahti kuuli Konttisen karjuvan ja röhähtävän äänekkääseen nauruun. – Täällä pärisee ja pirusti!

Ahti ponkaisi liikkeelle, juoksi selkä koukussa muutaman askeleen ja heittäytyi kiven taakse. Hänen kyynärpäänsä ja polvensa hakkasivat auringon kuivattamaa sammaleen pintaa. Kuului heikkoääninen ritinä sammaleen pinnan rikkoutuessa, kun Ahti siirsi vartaloaan vielä muutaman metrin ja otti ampumiasennon. Samassa jo Arola heittäytyi Ahdin vasemmalle puolelle ja tempoi pultilukkoa edestakaisin. Ahti ehti ottaa kolme syöksyä, kun Hannulan ääni jälleen raikui:

– Pikakivääri eteenpäin!

Ahti kurkisti hymynkare suupielissään taakse, missä näki Konttisen juoksevan raskaan pikakiväärin kanssa. Konttisen suu kävi koko sen ajan, kun jalat takoivat sammaleen pintaa. ”Perkele”, Ahti kuuli Konttisen kiroavan ja heittäytyvän avoriivin Hannulan osoittamaan paikkaan.

Viimein hyökkäysharjoitus päättyi ja ryhmytyttiin puolustukseen omiin, edellisenä iltana kaivettuihin pesäkkeisiin. Tunnin yhtämittaisen harjoittelun jälkeen kenttätakki sekä paita olivat liimautuneet selkään kiinni ja hiki valui puroina pitkin kasvoja. Ahti nojasi poteron etureunaan, tähysti tulialueelle ja hörppi

kenttäpullosta vettä ahnaasti. Hän laittoi kenttäpullon syrjään ja kuivasi lakilla hyökkäysharjoittelun kastelemaa otsaa, poskia ja niskaa. Takaa kuului saappaan tömähelyt, kun komppanian päällikön hikikasvoinen lähetti juoksi Ahdin taakse ja hengityksen helpottaessa kysyi:

– Missä joukkueenjohtaja?

Ahti katsoi vasemmalle toisen ryhmän suuntaan, jonne oli Hurstin nähnyt aiemmin kävelevän. Kohta hän erotti pitkän 190-senttisen miehenhujopin, jonka kädet viittoilivat pitkin tulialuetta.

– Tuollahan tuo viittoilee.

Lähetti oli jo suuntaamassa Hurstin luokse, kun Ahti huikkasi hänen jälkeensä:

– Ollaanko lähdössä?

– Ollaan.

– Minne?

– Pukallusjärvelle.

– Missä sellainen paikka on?

– Kymmenkunta kilometriä kaakkoon, lähelle rajalinjaa.

Tovin kuluttua Hannula käveli Ahdin poteron taakse ja tokaisi:

– Heino ja Arola, alkakaahan tulla.

Kaksikko siirtyi suoja-asemaan, johon joukkueellinen sotilaita oli jo kokoontunut. Hursti siirtyi joukon keskelle ja antoi marssikäskyn. Pian Ahdille selvisi, että joukkue aloittaa korpi-marssin kohti Husujärveä, josta jatkaa tavoitteeseen, Pukallusjärven pohjoispäähän. Hurstin lopettaessa käskynsä ohjastivat ajomiehet paikalle kaksi töpinän hevosta. Toisen hevosen perässä oli kärry, joka pursui kuorman paljoudesta, ja toisen perässä kenttäteitin. Ajomiehet vetivät suitsista ja äännähtivät hevosilleen tavalla, josta ei saanut mitään selvää. Ahti mietti haikeana Ruusa-tammaa, joka oli pitänyt jättää Koivistoon, talvisodan jaloista paetessa.

PUKALLUSJÄRVI

Ahti kauhoi kourillaan Pukallusjärven raikasta vettä kasvoilleen ja pyyhkäisi lakilla otsaa hiestä kuivaksi. Kaksi raskasta korpimarssia oli takana. Ensin oli marssittu Husujärvelle ja nukuttu siellä yksi yön seutu. Heti aamun koittaessa oli jatkettu marssia kohti tavoitetta, Pukallusjärven pohjoisreunaa.

Hannula oli vienyt Konttisen ja Huhdan suojaamaan ryhmittymistä. Kohta Ahti näki Hannulan käsimerkin, oli heidän vuoronsa siirtyä pesäkkeeseen.

– Aletaanhan lähteä, Ahti sanoi vieressä makaavalle, korpimarssin uuvuttamalle Arolalle.

Samassa taivaalta kuului voimakas ujellus.

– Kranaatti, Ahti kiljaisi ja syöksyi Arolan viereen kahden kiven väliin.

Hetken aikaa maattuaan Ahti ihmetteli, kun räjähdystä ei kuulunut. Samassa toinen ujellus vihloi Ahdin korvissa.

– Hävittäjät, Hannula karjaisi läheisen puun viereltä.
– Pysykää suojassa!

Ahti ryömi ja painautui tiukemmin Arolan kylkeen kiinni ja kurkisti varoen taivaalle. Samassa vihollisen Polikarpov-hävittäjä suhahti vain niukasti puiden latvojen yläpuolelta ja jatkoi äänekestä lentoa länteen. Ahti ehti nähdä tunnuksen koneen siivissä.

– Vihollisen hävittäjä, Ahti tokaisi Arolalle, joka piti kasvoja sammaleen sisällä.

Kauhua kylvävien äänien kadottua laskeutui alueelle syvä hiljaisuus. Miehet makasivat vielä hetken paikallaan ennen kuin kömpivät maaston antamista suojista ja tuijottivat huolestuneina taivasta.

Pian Ahti ja Arola lähtivät etenemään Hannulan kannoilla kohti pesäkettä. Hetken päästä kaksikko laskeutui kankaalle Hannulan kahta puolta ja kuunteli korva tarkkana, kun Hannula antoi ryhmittymiskäskyn. Hannulan lähdettyä Ahti nousi, laittoi konepistoolin mättään päälle ja heitti sen viereen reppunsa. Hän otti kenttälapion ja iski sen Hannulan käskemän poteron kohdalle. Ahti ilahtui, kun lapion terä upposi pehmeään maahan vaivatta. Arola katsoi Ahdin multa upottamaa lapiota ja hihkaisi iloisena:

– Hyvä. Jalat ja perse on jo märkänä suosta ja selkä marsista. Nyt Heinon poika kaivellaan kaikessa rauhassa ilman ainoatakaan hikipisaraa.

Samassa idän suunnalta kuului kovia pamahduksia ja kaksikko jäykistyi paikalleen. He tuijottivat täysin lamaan-tuneina lapiot käsissään äänien suuntaan, kunnes kuulivat Hurstin ja Hannulan hätäiset karjaisut:

– Suojaan!

Ahti ja Arola syöksyivät kolmen metrin päässä olevaan painanteeseen ja painoivat kasvot kiinni sammaleeseen. Kohta räjähdysten äänet takoivat kaksikon korvissa. Ei tule kohdalle, Ahti mietti ja nosti silmiä hitaasti painanteen reunalle. Edestä rajalinjan suunnasta, jonne kuudes ja seitsemäs komppania olivat ryhmittyneet, kuului kymmenkunta räjähdystä ja kohta pölypilvi kohosi puiden latvojen yläpuolelle. Ahti ehti huokaista, mutta samassa kuului korvia vihlova vongunta, joka päättyi kahteen räjähdykseen vain sata metriä Ahdin takana. Ahti oli painanut kasvot ja vartalon tiukasti sammaleen sekaan. Hän kuuli Arolan mutisevan rukousta. Nuo kaksi räjähdystä olivat niin kovia, että ne saivat Ahdin sisuskalutkin

tärähtelemään. Sammaleen suojassa maatessaan hän mietti miten kovasti sattuisi, jos kranaatin sirpaleet tavoittaisivat. Entä jos kohdalle tulisi. Ahti huomasi koko vartalonsa tärisevän kuin puun lehdet myrskyssä.

Kahden kranaatin räjähdettyä pesäkkeen takana laskeutui sotilaiden ympärille hiirenhiljaisuus. Tuuli kuljetti räjähdyskaasujen kitkerät hajut Ahdin sieraimiin hänen maatessaan edelleen Arolan kyljessä kiinni. Kumpikaan ei uskaltanut nostaa katsettaan ja vartalot vapisivat edelleen sammalmattoa vasten. Ahdin kädet puristivat konepistoolin piipusta ja mieli yritti rakentaa siitä turvan ympärilleen. Arolan kivääri oli jäänyt puuta vasten hänen syöksyessään suojaan vihollisen kranaateilta. Molempien silmät olivat piilossa alas valahtaneen kypärän reunan takana. Hannula polvistui Ahdin ja Arolan viereen ja sanoi:

– Nouskaahan.

Ahti kohottautui arkaillen polvilleen ja kuunteli ympäristöä korva tarkkana. Ei kuulunut korvaan pamahduksia tai kongin kumahduksia, jotka hän tunnistaisi jatkossa lähtölaukauksien ääniksi. Ahti nousi seisomaan ja pyyhkäisi kyyneleen poskeltaan. Hän pöyhi kämmenellä sammaltuppoja polvien päältä ja tuijotti pesäkkeen takana savua päästäviä kranaattikuoppia. Arola nousi Ahdin ja Hannulan vierelle, kohotti kypärää kostuneilta silmiltä ja tokaisi värisevällä äänellä:

– Ei mennyt niin kuin kasarmilla opetettiin.

Hannula käänsi katsetta Arolaan ja kysyi:

– Mikä ei mennyt?

– Äänet. Opetettiin että kuuluu repivää ääntä, kun kohdalle tulee. Äsken kuului vaan saatananmoinen ujellus ja kohdallehan tuo tuli.

– Niin kuului, Ahti komppasi pakkikaveriaan.

– Ei niihin ääniin ole aina luottamista. Parempi se on suojautua kuin katua myöhemmin. Eihän tuo onneksi ihan koh-

dalle tullut, Hannula sanoi ja osoitti räjähdyskaasuja päästeleviä kuoppia.

– Riittävän kohdalle, Arola jupisi ja kiiruhti poteronsa vie-reen ja iski lapion terän maahan voimalla. – Nyt Ahti unohdat mitä aikaisemmin sanoin siitä rauhassa kaivamisesta.

Arola heitti kiireellä multaa ilmaan ja alkoi painautua sentti sentiltä maan sisään. Ahti oli vieläkin kauhuissaan kranaa-teista. Hän käveli poteronsa kohdalle ja laski konepistoolin sammalmättäälle. Käsissä tuntui voimaton tärinä, kun hän ryhtyi lapioimaan maata.

Muutaman tunnin uurastuksen jälkeen Ahti asetteli vii-meisiä poterosta kaivettuja kiviä ase-²n tuen etureunaan. Hän irrotti pesäkkeen takaa sammalsuikaleet ja asetteli ne kivien päälle. Ahti vilkaisi vitjaa, jossa lapiot liikkuvat vauhdikkaasti ja heittivät multaa ja hiekkaa ilmaan. Ei tarvinnut Hannulan hoputtaa kaivautumaan, hän mietti ja vilkaisi tulialuetta, joka pysyi Ahdin onneksi hiljaisena.

Pitkälle yöhön venyneen kaivamisurakan jälkeen miehet maka-sivat rättiväsyneinä suoja-³asemaksi nimetyllä paikalla ja hörp-pivät nuotiolla keittämäänsä teetä ja rouskuttivat päivällisen yhteydessä toimitettua vanikkaa. Suoja-aseman verhosi sankka useamman sätkämiehen poskista ulos työntyvä savu. Laine ja Makkonen lähtivät kohti vartiopaikkaa. Hannula laittoi pakin reppuunsa, nuuhki lämpimänä jatkuvaa kesäyötä, hätisti kädellään muutamia korvan vieressä iniseviä itikoita ja sanoi:

– Jos joku haluaa ryhtyä teltan pystytykseen niin siitä vaan. Kello on jo sen verran että minä nukun tässä ja nyt.

Miehet katsoivat, kun Hannula kaiveli telttakangasta repusta ja heittäytyi sammaleen päälle pitkäkseen. Kohta yksi jos toinen-kin sotilas seurasi ryhmänjohtajansa esimerkkiä ja etsi selälle mieluista paikkaa. Ahti siirsi repun pääanalusekseen ja laittoi kenttälakin kasvojen päälle. Hänen korvansa juuressa kuului

ininää, kun verenhimoiset hyttysset yrittivät löytää paikkaa mihin laskeutua. Aikansa miehet kiroilivat kilvan hyttysten runsasta määrää, kunnes uni vei voiton ja kuorsauksen katkonaiset äänet täyttivät suoja-aseman.

Seuraavana aamuna 30. kesäkuuta 1941 Ahti heräsi kovaan jytinään ja räjähdysiin. Miehet pyörivät hetken suoja-asemassa toisiaan tönien ja etsivät suuntaa, johon juosta. Hannula istui telta-alustan päällä ja katsoi länttä missä puiden latvukset leimahtelivat ja korvissa takova pauke täräytteli maata. Suoja-asema Hannulan ympärillä oli tyhjentynyt hetkessä, ja sotilaat olivat pinkaisseet poteroiden pohjalle. Kohta rajan takana kuului kahta kovempi jytinä. Ahti ihmetteli kahdesta suunnasta kuuluvaa jytinää. Hän näki Hannulan, joka käveli rauhallisin askelin pesäkkeen reunalle ja tuijotti idän suuntaan. Ahti kohottautui ylemmäksi ja katsoi edestä, latvuksien yläpuolelta erottuvia kirkkaita välähdyksiä, joita seurasi kovat räjähdykset.

– Arola, omat ampuvat.

Arola kohottautui poterostaan, haroi vitivalkoisia hiuksia silmiltään ja tuijotti räjähdysten tauotonta sarjaa. Samassa lännestä kuului jälleen kovat kajahdukset ja maa tärähteli.

– Oman tykistön lähtölaukaukset, Ahti huudahti poterostaan.

– Katso tuota savun määrää, Arola hihkaisi ja osoitti tummia pumpulimaisia tuprahduksia.

– Räjähdykset kuulostavat kamalalta.

– Ja tuntuu vielä kamalammalta, meinaan naapurista.

Ahti mietti taivaalla kiitäviä ammuksia. Tuolla jossain ne menevät kuin linnut mutta nopeammin. Onneksi eivät tipahda liian aikaisin. Tulisi kutsu oikosääristen joukkoon. Kymmenkunta minuuttia kesti suomalaisten ampuma tulivalmistelu, kunnes oli hiljaista kuin paksuseinäisen kammion

sisässä. Arola käveli Ahdin poteron viereen ja istui mättäälle. Hän kaivoi Saimaa-askin taskustaan, iski savukkeen holkkiin ja sytytti. Arola katseli mielttiväisin ilmein etulinjassa olevien komppanioiden suuntaan ja puhalsi savuja ilmaan hiljaksen. Pian hänen kasvonsa muuttuivat vihaisiksi:

– Kyllä sattui sotahommat paskaan aikaan. Isällä jalat huonona ja velipoika vasta kymmenen ikäinen. Olisi ollut hommia kotitorpassakin. Mutta ei kun monttuja pitkin korpea kaivamaan, perkele sentään.

– No ole hyvilläsi, kun torppa on. Meidän torppamme jäi Koiviston alueelle, rajan taakse.

– Onko sitä torppaa kohta meilläkään, kun ei kukaan hoitamaan pysty.

Ahti oli viettänyt lähes koko päivän poterossaan ja kuunnellut taistelujen ääniä. Heidän joukkueensa oli ryhmittynyt komppaniansa osana noin kilometrin päähän kuudennesta ja seitsemännestä komppaniasta, jotka olivat puolestaan ryhmittyneet rajan tuntumaan, pataljoonan pääpuolustuslinjaan.

Illansuussa pauke edessä olevien komppanioiden puolustuskeskuksissa vain kiihtyi. Kuului jatkuvaa konekiväärin papatusta, pikakiväärin pärinää ja kiväärin sekä konepistoolien pauketta. Välistä kantautui keskityksen jytinää, joka sai Ahdin painautumaan varmuuden vuoksi poteron suojaan. Suojassa kyyhöttäessään Ahti säpsähti, kun hiljakseen paikalle hiipinyt Hannula painoi käden hänen olkapäälleen.

– Laitetaan telta pystyyn niin ei tarvitse toista yötä itikoita syöttää, Hannula sanoi ja jatkoi kohti Konttisen pikakivääriasemaa.

Arola ja Ahti empivät hetken uskaltaisiko lähteä hyvästä suojasta avomaalle. Nähdessään muiden kiirehtivän suoja-asemaan kaksikko lähti liikkeelle mutta tuijotti vähän väliä idän suuntaan. Arola tavoitti Ahdin ja kuiskasi:

– Helvetiäkö sitä telttaa pystytetään kesken taisteluiden. Poterossa jokaisen pitäisi olla ja vaikka nukkuakin siellä.

– Hyvä se on pystyttää. Minulla ainakin helvetinmoiset paukammat jotka kutiavat kuin syyhy.

– Mahtaa ne paukammat siitakin nousta, jos tykillä hujauttavat.

Puolen tunnin jälkeen miehet kömpivät telttaan ja asettuivat omille paikoilleen. Pian jo kamiinassa tuli rätisi, kylki hailakasti helotti ja savu karkotti hyttyset teltan sisältä. Hannulan jakaessa vartiovuoroja Ahti huomasi Konttisen jo tuhisevan unissaan. Hyvät on Konttisella hermot, kun kaiken paukkeen ja räjähdysten jälkeen nukahtaa lähes pystyyn, Ahti hymähti itseksään.

Kuorsauksen ja korahdusten keskeltä ponkaisi aika ajoin sotilas istumaan kuullessaan etulinjasta taistelun kovenavia ääniä. Yöllä kahden aikaan taistelut edessä vain kiihtyivät entisestään. Teltallinen unentokkuraisia miehiä istui ja kuunteli rajalla takovaa tykistötulta sekä tauotonta jalkaväkiaseiden pauketta. Ahti vilkaisi kelloa ja totesi vartiovuoronsa olevan alkamassa. Hän puki päällensä ja odotteli kamiinan lämmössä Arolaa. Hannula katsoi vartiovuoroonsa valmistautuvaa kaksikkoa ja tokaisi:

– Ja nyt ukot tarkkana, tiedä vaikka vihollinen partioitaan lähettää.

Ahti ja Arola olivat ehtineet vartiopaikalle ja nojasivat poteron etureunaan. Oli kaunis kesäyö ja vain pieni hämärän utuisuus kietoi kaksikon sisäänsä. He katsoivat peloissaan edessä käytävää sotaa. Käsiasheet takoivat tauotonta pauketta ja kranaattien räjähdykset valaisivat hetkellisesti puiden latvuksia. Kranaattien räjähdykset loivat omia valokaaria sekä varjoja ja lisäsivät pelon tuntua entisestään. Ahti erotti konekiväärien papatuksen tiuhaan takovista pikakivääreistä. Kiväärien ja konepistoolien pauke hukkui isompien aseiden ääniin. Arola änkeytyi Ahdin poteroon, huokaili äänekkäästi ja kuiskasi:

– Kyllä ruumiita tulee, se on varma.

– Hiltusen Saku, saman kylän miehiä Koivistosta, miten hän tuolla edessä pärjää.

– Ei voinut harjoituksissa kuvitellakaan millaista tämä tosi-paikassa olisi. Miten tuota kukaan voi kestää? Kauhealta tuntuisi kyyhöttää poteroossa ja odottaa taivaalta tipahtavaa kranattia, joka repisi kappaleiksi.

– Shyy... Jotain tulee... kuuntele, Ahti supisi jäykistyneenä kuin tinasotilas ja kurotti päätä ylemmäksi kuullakseen paremmin.

Arola kiiruhti omaan poteroonsa ja nosti kiväärin vapi-sevin käsin aseensa tuelle ja työnsi silmän takatähtäimeen kiinni. Ahti pelästyi, kun näki vilahduksen hahmosta, joka juoksi suoraan heidän vartiopaikkaansa kohti. Hän painoi vaihtimen sarjatuliasentoon ja työnsi rumpulippaan aseensa tukea vasten. Samassa hän näki kolme hahmoa, jotka lähestyivät peräkkäin juosten. Matkaa oli vielä ainakin pari sataa metriä.

– Odota, varmistetaan että ovat vihollisia, Ahti kuiskasi kuuluvasti Arolalle ja tarrasi hälytyslankaan kiinni.

Pieni nykäisy langasta saisi teltan sisäkattoon kiinnitetyt peltipurkit kolisemaan.

– Juoksevat suoraan tänne. Saatana, ryssiä ne ovat, ammun kohta. Vetäise nyt saatana siitä langasta.

Ahti kuuli edestä huutoa. Hän yritti erottaa sanoja hyvin epäselvästä kailotuksesta. Kohta hän erotti, kun joku edestä lähestyvistä karjui ”hyvä jumala sentään”. Pian erottuivat sanat ”kuolema” ja ”tappavat”.

– Omia ovat, älä ammu, Ahti huudahti Arolalle ja irrotti otteen hälytyslangasta.

Tovin kuluttua juokseva kolmikko hyppi pakokauhun vallassa Ahdin ja Arolan vartiopaikan ylitse. Kolmikko hoki yhteenään ”tappavat” ”kuollaan kaikki”.

– Tuleeko ryssiä? Ahti huudahti lähimpänä juoksevalle sotilaalle.